

Szerkesztőség:

VII. ker., Rottenbiller-  
utca 5/a szám.

Kiadóhivatal:

VII. ker., Kerepesi-út  
57. szám.

# MAGYAR KRITIKA

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A „Magyar Kritika”

előfizetési ára:

Egyszeri ára — 3 frt.

Félfélt — 2 frt 50 k.

Folyóirat — 25 k.

Hirdetéseket

felvesz a kiadóhivatal.

Felelős szerkesztő: Benedek Elek. — Kiadja: a szerkesztő- és kiadó-bizottság.

A magyar szerzők védelme: Szalai Emil dr.  
Még egyszer: az új színházvad: Keresztény István.  
Tolsztoj: —, —.  
Gárdonyi Géza, Az én falum: László Béla.  
Bányász István, Calypso: K. Zs.

Raffay Ferenc, Házasági perrendtartás: Szalai  
Emil dr.  
Kőrös Endre, Ekkehard, Waltherdal: —.  
Kőrös József, A himlőoltás védelméről: Juba A. dr.  
Dobos Károly, A magyar diákvilág és szótára: B. J.

Kőrös József, A felvidék elűzősodása: B. J.  
Irodalmi hírek.  
Folyóiratok.  
Megjelent könyvek.  
Hirdetések.

## A magyar szerzők védelme.

A magyar szerzői törvény már tizennégy esztendő, de azért ki ismeri? Azok, akiknek javára a törvényhozás megalkotta, legkevésbé. Olyas ködös sejtelemféle él ugyan róla írónkban és közönségünkben, de hogy mi van benne, azt azok sem tudják, akik nap nap után hivatásból foglalkoznak a szerzői jogba vágó kérdésekkel. Így például, hogy írónkat ne említsük, kiadóinknak és színházi vállalkozóinknak eleven élet a szerzői jog, de se kiadóink, se színházi vállalkozóink nem tudják, hogy milyen jogot ad nekik és milyen köteleességeket ró rájuk a szerzői törvény.

De amit jogunkról tudunk, azzal se törődünk. Tudod jól, hogy a versedet nincs joga senkinek se újból lenyomatni, ha meg nem kérdez vagy meg nem fizet, de azért jutott-e eszedbe követelőzni, ha látod, hogy a vidéki lapok egész serege újra lenyomatja — a neveddel vagy a neved nélkül — a versedet? Tudod azt is jól, hogy jog szerint az írónak jár néminemű anyagi jutalmazás az írásáért, de azért nem háborodol fel, ha hétről-hétre látsz megjelenni szépirodalmi folyóiratokat, melyekben nem fizettek meg egyebet, mint a hirdetéseket. De ezeket is nem a kiadó fizette, hanem a kiadónak fizették.

Még azt is tudod, hogy ha darabot írsz vagy fordítasz, meg kell fizetnie a munkádat annak, aki a darabot előadja, de azért nem botránkozol meg, ha tudod-híred nélkül aratják darabodban vagy fordításodban a sikereket a vidéki jellemapák és drámai szendék.

Hogy a magyar szerzők a jogaikkal nem törődnek, ennek hasznát nem vallja se az író, se a közönség, se a kiadó, de kárát vallja mind. Az író e miatt nem él meg az írásából, vagy csak így-úgy él meg, jól azonban soha. A közönség nem jut olcsóbban az irodalmi termékekhez, se színházban, sem nyomtatásban csak azért, mert az írókat nem fizetik. A kiadó se takarítja meg a pénzét, mert a tisztelődíjakra szánt budgetjét az írók helyett egy-egy lelketlen lapösszetakoló — szerkesztőnek szokta magát nevezni — szedi zsebre; a színházi vállalkozó pénztárában sem marad meg a tantiéme, melyet a magyar író vagy fordító nem kap, mert a színházi ügynök — ren-

desen külföldi — markolja ki onnan a magyar írók rovására.

Nem érdeklődünk jogaink iránt, ezért olyan keserű kenyér Magyarországon az irodalom. Pedig a törvényhozás valóságos kincsesbányát nyitott a magyar íróknak. Ez a kincsesbánya a szerzői jogról szóló 1884. XVI. törvények. Önként kínálkoznak ebben a bányában a kincsek, csak ki kell nyújtani utánok a kezünket.

A magyar szerzők jogait ez a törvény szigorú intézkedésekkel bátyázta körül. Aki a szerző jogát megsérti, arra szigorú büntetést, esetleg fogságot is mér a magyar szerzői törvény, nemcsak hogy kárpótlásban részesíti a szerzőt. A törvényhozás tudta jól, hogy az író és művészt lelkiismeretfurdalás nélkül bármikor kész megkárosítani a kiadói és vállalkozói kapzsiság, hogy lelketlen kalmároknak legjobb jövedelmi forrása az, hogy ritka íróemberben van üzleti szellem. Ezért ad a magyar szerzői törvény oly erőteljes megtorló eszközöket az írók kezébe.

De téved, aki hiszi, hogy a vállalkozói kapzsiság károsítja meg leginkább a magyar szerzőt. A magyar irodalmi vállalkozó sem ismeri a jogait s szintén áldozat. Áldozata tudatlanságának, nemtörődömségének és ravasz idegenek nyereszkeskedő fűfángjainak.

Mivel a példák itt a legszembetűnőbbek és a károk itt a legjelentékenyebbek, azért a színházi vállalkozók dolgait idézzük példaképen: Nem tudom, van-e Magyarországon színházi vállalkozó, aki ismerné a szerzői törvénynek azt a rendelkezését, hogy külföldi színpadi műért a darab eredeti premiéréjétől számított öt év elmúltával szerzői díj nem jár. Nálunk, ha egy külföldi darabot huszonöt évig adnak, huszonöt évig fizetik a tantiémeket a külföldi ügynököknek, sőt már úgy kötik a szerződéseket a külföldi ügynökökkel, hogy egy-egy darab valamennyi előadása után fognak szerzői díjakat fizetni s nem csak addig, míg a külföldi szerző joga nálunk — öt év alatt — le nem jár. Az a külföldi ügynök van olyan élelmes, hogy a szerzőnek bemutatja a magyar törvényt s elhítteli vele, hogy Magyarországról csak öt esztendőig lehet tantiémet szedni; az öt esztendőn túl tehát nem is a szerző kapja a tantiémet, hanem csak az ügynök.

De hát ez a külföldi szerzőknek és a mi színházi



vállalkozóknak a vesztesége — mondhatná valaki. Pedig nem azok, hanem a magyar írók vallják a kárát. Mert a színházaknak megszabott budgetjük van a tiszteletdíjakra. Ha a darabok szerzőinek — vagy helyesebben: külföldi ügynökeinek — többet fizetnek, kevesebb jut a magyar íróknak, ki a darabot fordítja. Ezért esik meg aztán, hogy jó nevű magyar írók egész estét betöltő darab fordításáért néha 30—40 forintot kapnak, de 100—150 forintnál sohasem többet. A színházi vállalatokat nem lehet e miatt rosszakarattal vagy fukarsággal vádolni, mert egy-egy darabért ezreket fizetnek, de igenis vádolni lehet őket azzal, hogy nem törődömségük és tudatlanságuk által megrövidítik a magyar írókat.

Ez csak egyetlenegy példa volt. Tudnánk százával felsorolni hasonlókat. Így azt az esetet, mikor egy előkelő fővárosi állami színház ezreket fizetett egy darabért egy bécsi ügynöknek, sőt fizet maiglan is, pedig a szerző kijelentette, hogy arról a bécsi ügynökről sose hallott, pénzt tőle sose kapott. Sőt — ha lehetetlennek látszik is, mégse tréfa! — ugyanez a bécsi ügynök egy klasszikus ó-görög drámaért tantiémeket követelt.

Mikor a magyar írókat a saját nembánomságuk, a kiadók és vállalkozók indolenciája és az idegenek vakmerő ravaszsága így megkárosítja, csak helyeselni lehet azt a mozgalmat, mely a magyar szerzőket — vagyis *mindazokat, akiknek a magyar szerzői törvény jogokat biztosít* — egyesíteni akarja. A *Magyar Szerzők Egyesülete* hivatva van arra, hogy a magyar szerzőkben éleszsze jogaik tudatát s rábírja a magyar szerzőket, hogy jogaikat ne hagyják prédára, hanem érvényesítsék, ha kell, bíróság előtt; hivatva van ez a testület arra, hogy felvilágosítsa a kiadókat és vállalkozókat, hogy hol fecsérlik áldozatkészségüket hiába s viszont, hol tanusíthatnának áldozatkészséget a saját káruk nélkül magyar írókkal szemben.

A *Magyar Szerzők Egyesületének* szilárd alapja van: a törvény. Ez a törvény jogot nem vesz el senkitől, de ad jogokat mindenkinek, aki irodalmunkat vagy művészetünket szellemi kincsekkel gyarapítja. Miért utasítsuk hát el magunktól ennek a törvénynek áldásait s miért ne szedjük le a gyümölcsöket, amelyeket a törvény fája terem. Eddig e gyümölcsök elszáradtak a fán, vagy azok szedték le, akiket nem illettek, ezentúl — ha nem leszünk továbbra is közönyösek az önmagunk java iránt — mi fogjuk leszedni és mi fogjuk élvezni a törvény gyümölcseit és nem éppen azok, akiknek üzelvei ellen a törvényhozás a magyar szerzői törvényt megalkotta.

*Szalai Emil dr.*